

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Economische politiek: de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij (1914-1919) en de Eerste Wereldoorlog

Kruizinga, S.F.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kruizinga, S. F. (2011). Economische politiek: de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij (1914-1919) en de Eerste Wereldoorlog.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Geraadpleegde bronnen

Archieven

Nationaal Archief, Den Haag [NA]
Gemeentearchief Rotterdam [GAR]
Universiteitsbibliotheek Leiden, Bijzondere Collecties [UBL]

National Archives, Kew (Londen) [BNA]
Oppenheimer Manuscript Collection, Bodleian Library (Oxford) [OP]

Ter beschikking gesteld door Harm Anton Smidt:

Bundesarchiv, Zwischenarchiv Dahlwitz-Hoppegarten [ZDH]
Bundesarchiv, Abteilungen Potsdam [BAP]
Bayerische Hauptstaatsarchiv München [BHM],
Staatsarchiv Münster [SM]
Bundesarchiv Berlin Lichterfelde [BA-BL]
Politisches Archiv, Auswärtiges Amt, Bonn [PAAA]

Ter beschikking gesteld door Shirley Haasnoot:

Bundesarchiv Berlin [BB]

Kranten en weekbladen

Algemeen Handelsblad
De (Groene) Amsterdamer
Belgischer Kurier
Berliner Tageblatt
Het Centrum
Clever Kreiseblatt
De Courant
Düsseldorfer General-Anzeiger
The Economist
Het Financieele Dagblad
La Gazette de Hollande
De Gids
Hamburger Fremdenblatt
De Java Bode
Leidsch Dagblad
De Maasbode
The Morning Post
De Nederlander
New York Times
Nieuwe Courant
NRC (Handelsblad)
Preussische Kreuzzeitung
Rheinisch-Westfälische Zeitung
De Standaard
De Telegraaf
The Times
Utrechts Nieuwsblad
Het Vaderland
Het Volk

De Volkskrant
Vrij Nederland

Staatsstukken

Bepalingen betreffende uitvoerverboden, vervoer en nederlage. Vierde uitgave (Den Haag, 1919)
Eindverslag Centraal Verrekenkantoor voor Brandstoffen April 1926 (Den Haag, 1926)
Handelingen Eerste Kamer der Staten-Generaal [Handelingen EK]
Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal [Handelingen TK]
Het Rijks Centraal Bureau voor den Uitvoer van Kaas: 30 October 1914 - 24 October 1915 ([S.l.], 1915)
Overzicht van de werkzaamheden van het Kon. Nat. Steuncomité van zijn oprichting (10 Aug. 1914) af tot 10 Dec. 1914 (Den Haag, 1914)
Nota betreffende de werkzaamheden van het Rijksbureau voor de distributie van graan en meel, loopende tot 1 juli 1918 (Den Haag, 1918)
Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden, 1915 (Den Haag, 1915)
Staatscourant
Statuten van het Kon. Nat. Steuncomité (Den Haag, 1917)
Verslag van de Staatscommissie in zake de duurte, ingesteld bij Koninklijk besluit van 23 augustus 1919, no.58 (Den Haag, 1920)
Sasse van Ysselt, A.F.O van et al., *Verslagen als bedoeld bij art. 15 der Crisis-enquêtewet 1918 van de Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 8 Januari 1919, No. 48, tot het instellen van een onderzoek naar hetgeen tijdens den toestand van oorlogsgevaar heeft plaats gevonden ter zake van de voorziening van het land met levensbehoefden enz., deel X en VII* (Den Haag, 1921-1922)

Gepubliceerde bronnen

United States Department of State, *Papers relating to the foreign relations of the United States. Supplement: The World War*, delen 1914-1918 (Washington, 1928-1933) [FRUS]. [digicoll.library.wisc.edu/FRUS/, bezocht 6 april 2011]

C. Smit (red.), *Bescheiden betreffende de buitenlandse politiek van Nederland. Derde periode 1899-1919*, deel IV, V-1 en 2, VII en VIII-1 en 2 (Den Haag 1957-1974) [BPNL] [www.inghist.nl/retroboeken/bupo/, bezocht 6 april 2011]

David Stevenson (red.), *British Documents on Foreign Affairs: reports and papers from the Foreign Office Confidential Print* Deel II, Series H, Vol. V (Frederick, 1989) [BDFA]

Acte Constitutif de la Naamlooze Vennootschap: Nederlandsche overzee trustmaatschappij, te 's Gravenhage. Bijvoegsel tot de Nederlandsche staatscourant van Vrijdag 27 November 1914, no. 279 (Den Haag, 1914)

Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar. Uitgegeven door de afdeling Documentatie der Koninklijke Bibliotheek met medewerking van het Nederlandsch Regitratuurbureau, deel I-IV (Den Haag, 1914-1917)

'Part II. Contraband of War', *The American Journal of International Law, Supplement: Diplomatic Correspondence Between the United States and Belligerent Governments Relating to Neutral Rights and Commerce* vol. 9. no. 3 (1915), 9-54

'Part II. Contraband of War', *The American Journal of International Law. Supplement: Diplomatic Correspondence Between the United States and Belligerent Governments Relating to Neutral Rights and Commerce* vol. 10 no. 4 (1916), 14-57

'Recommendations of the Economic Conference of the Allied Governments', *The American Journal of International Law. Supplement: Official Documents* vol. 10 no. 4 (1916), 227-233

Aalst, C.J.K. van, *Aanteekeningen van Dr. C.J.K. van Aalst ten tijde van den Wereldoorlog, 1914-1918* (s.l., s.a.).

Bussy, J.H. de (red.), *Handboek voor Cultuur- en Handelondernemingen in Nederlandsch-Indië, 1914*, (Amsterdam, 1915)

Calisch, I.M. en N.S. Calisch, *Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal* (Tiel, s.a. [1864])

Eeghen, S.P. van, *Rede, uitgesproken door den heer S.P. van Eeghen, voorzitter der Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam, in de zitting dier Kamer van 4 Januari 1915* (Amsterdam, 1915)

- Gruythuysen, M.W.M.M., H.A.J. van Schie en A.M. Tempelaars, *Inventaris van archieven van crisisinstellingen in verband met de Eerste Wereldoorlog over de periode 1914-1926* (Den Haag, 1993)
- Link, Arthur S. et al. (red.), *The Papers of Woodrow Wilson, vol. 31: September 6 – December 31, 1914* (Princeton, 1979)
- Moore, John Bassett, *A Digest of International Law*, deel VII (Washington, 1906)
- Nierop, A.H. van (red.), *Mrs. Van Nierop & Baak's Naamlooze Vennootschappen, 1914*, (Zwolle, 1915)
- Nierop, A.H. van (red.), *Mrs. Van Nierop & Baak's Naamlooze Vennootschappen, 1914. Alfabetisch-, Systematisch- en Namen-Register* (Zwolle, 1915)
- Savage, Carlton, *Policy of the United States toward maritime commerce in war. Vol. II: 1914-1918. With documents* (Washington, 1934)
- Scott, James Brown (ed.), *The Declaration of London, February 26, 1909: a collection of official papers and documents relating to the International Naval Conference held in London, December, 1908 - February, 1909* (New York [etc.], 1919)
- Valk, J.P. de en M. van Faassen (red.), *Dagboeken en aantekeningen van Willem Hendrik de Beaufort, 1874-1918. Tweede band: 1911-1918* (Den Haag, 1993)
- Vries, Joh. de (red.), *Herinneringen en dagboek van Ernst Heldring (1871-1954)*, deel I en II (Groningen, 1970)
- Wal, S.L. van der (red.), *Herinneringen van Jhr. Mr. B.C. de Jonge met brieven uit zijn nalatenschap* (Utrecht, 1968)
- Wentholt, C.J.F.M. (red.), *Den Haag '14-'18: fragmenten uit een dagboek* (Den Haag, 1986)

Literatuur

- A general view of the trade and industry in the Netherlands. Composed by the Commercial Department of the Netherlands Ministry of Agriculture, Industry, and Commerce*, deel I en II (s.l., s.a. [circa 1912])
- 'De Haven van Rotterdam' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 20-38
- De voordeelen eener rekening bij eene groote bankinstelling* (Rotterdam, 1917)
- 'Dutch Neutrality: 1914-1917', *The Times History and Encyclopaedia of the War* vol. 162. no. 13 (1917), 181-216
- Gedenkboek der Nederlandsche Handel-Maatschappij, 1824-1924* (Amsterdam, 1924)
- Gedenkschrift Stoomvaart-Maatschappij "Zeeland": 1875-1915. Ontstaan, strijd om het bestaan, ontwikkeling van de Stoomvaart-Maatschappij "Zeeland": Koninklijke Nederlandsche Postvaart, beschreven door het College van Commissarissen dier Maatschappij* (Den Haag, 1915).
- Hollands NOT. Der Niederländische Uebersee-Trust (Nederlandsche Overzee Trust). Aus dem Holländischen übersetzt mit einer S.S.S.-Parallele* (Bern, 1916)
- Jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Rotterdam* (Rotterdam, n.d. [1914-1919])
- 'Johannes, Hermann' in: J. Hürter et al. (red.), *Biographisches Handbuch des deutschen auswärtigen Dienstes, 1871-1945*, deel II, (Paderborn [etc.], 2005), 439-440
- La société anonyme "het Nederlandsche Veem" (compagnie néerlandaise d'entrepôts)* (s.l., s.a. [circa 1921])
- Les articles de Robert Segar dans le "Daily Mail" et le Trust Néerlandais d'Outremer* (s.l., s.a. [1916]).
- Mitteilungen der Zentral-Einkaufs-Gesellschaft*, deel I (Berlijn, 1916)
- Report of the War Trade Board* (Washington, 1920)
- Twee gesprekken over de N.O.T.* (Den Haag, 1916)
- Vier brieven over de N.O.T.* (Amsterdam, 1916)
- Aalst, Meyltje van en Eddie de Paepe, 'Hilversum in de Eerste Wereldoorlog', *Eigen Perk* vol. 3. (2004), 403-414
- Aalst, C.J.K. van, *Open Letter to President Wilson on the present Economical Condition of Holland* (Amsterdam, 1917)
- Abbenhuis, Maartje, 'Als de oorlog aan de deur klopt: de aantrekkelijkheden, gevaren en mogelijkheden van neutraliteit aan de grenzen van Nederland, 1914-1918' in: Martin Kraaijestein en Paul Schulten (red.), *Wankel evenwicht. Neutraal Nederland en de Eerste Wereldoorlog* (Soesterberg, 2007), 32-61
- Abbenhuis, Maartje M., *The art of staying neutral. The Netherlands in the First World War, 1914-1918* (Amsterdam, 2006)
- Aerts, Remieg, "'De eischen des tijds". De heroriëntatie van economie en politiek' in: Remieg Aerts en Piet de Rooy (red.), *Geschiedenis van Amsterdam. Hoofdstad in aanbouw 1813-1900* (Amsterdam, 2006), 293-326
- Albrecht-Carrie, Rene, 'The Present Significance of the Treaty of London of 1915', *Political Science Quarterly* vol. 54 no. 3 (1939), 364-390

- Amersfoort, Herman, 'Lodewijk Thomson, militair waarnemer' in: Herman Beliën en Martin Bossebroek en Gert Jan van Setten (red.), *In de vaart der volken. Nederlanders rond 1900* (Amsterdam, 1998), 99-113
- Andriessen, Hans, 'De invloed van de Britse blokkade en de Duitse duikbootoorlog op de neutraliteitshandhaving door Nederland' in: Martin Kraaijestein en Paul Schulten (red.), *Wankel evenwicht. Neutraal Nederland en de Eerste Wereldoorlog* (Soesterberg, 2007), 144-170
- Anton, G.K., *Der Einfluß des Weltkrieges auf die Seefischerei der Niederlande und seine Folgen für Deutschland* (Jena, 1918)
- Arnold-Forster, W., *The Blockade 1914-1919. Before the Armistice – and After* (Oxford, 1939)
- Arnoldus, R.J.W., J.C. Bakker en G.E. van Hoorn, 'Drijfveren tot samenwerking' in: F.M.M. de Goey (red.), *Vaart op Insulinde: uit de beginjaren der Rotterdamsche Lloyd NV, 1883-1914* (Hilversum, 1991), 103-114
- v.B, 'Th. J. van Haren Noman. Overleden te Voorburg 23 Augustus 1918', *Eigen Haard* vol. 44 (1918), 575-576
- Baer, A.H, *The Anglo-German antagonism and trade with Holland, with special reference to foodstuffs, during the First World War* (Proefschrift Cambridge University, 1998)
- Bailey, Thomas A., *The Policy of the United States toward the Neutrals, 1917-1918* (Gloucester, 1966 [1942])
- Bank, J. Th. M. en M. van Buuren, *1900. Hoogtij van burgerlijke cultuur* (Den Haag, 2000)
- Baudet, H. en M. Fennema, *Het Nederlands belang bij Indië* (Utrecht [etc.], 1983)
- Beening, André, *Onder de vleugels van de adelaar. De Duitse buitenlandse politiek ten aanzien van Nederland in de periode 1890-1914* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam, 1994)
- Bell, Archibald C., *A history of the blockade of Germany and of the countries associated with her in the great war: Austria, Hungary, Bulgaria, and Turkey, 1914-1918* (London, 1961 [1937])
- Benvido, Bruno en Benoît Majerus, 'Belgien zwischen 1914 und 1918: ein Labor für den totalen Krieg' in: Arnd Bauerkämper en Elise Julien (red.), *Durchhalten! Krieg und Gesellschaft im Vergleich 1914-1918* (Göttingen, 2010), 127-148
- Benima, Cornelis, *Oorlogszwandel (Caleidoscoop). Roman uit Nederland tijdens den Wereldoorlog* (Amsterdam, 1922)
- Berg, Ralf, 'Richard v. Kühlmann' in: *Neue Deutsche Biographie*, vol. 13 (1982), 189-190
- Beunders, Henri, *Weg met de Vlootwet! De maritieme bewapeningspolitiek van het kabinet-Ruys de Beerenbrouyck en het succesvolle verzet daartegen in 1923* (Bergen, 1984)
- Bie, Ronald van der, 'Een doorlopende groote roes'. *De economische ontwikkeling van Nederland 1913-1921* (Amsterdam, 1995)
- Bie, Ronald van der en J.P. Smits, *Tweehonderd jaar statistiek in tijdreeksen 1800-1999* (Amsterdam: Uitgeverij Stichting Beheer IISG, 2001)
- Bieleman, Jan, *Boeren in Nederland. Geschiedenis van de landbouw 1500-2000* (Amsterdam, 2008).
- Birnbaum, Karl E., *Peace Moves and U-Boat Warfare. A Study of Imperial Germany's Policy towards the United States April 18, 1916 - January 9, 1917* (Stockholm, 1958)
- Blaise, P.A., *De Nederlandse handelspolitiek* (Utrecht [etc.], 1948)
- Blink, G.J., *Enkele hoofdstukken productie- distributie- en uitvoerpolitiek. De Kaasvereeniging 1915-1918* (Den Haag, 1921)
- Blink, H., 'Nederland uit aardrijkskundig oogpunt' in: H. Smissaerts (red.), *Nederland in den aanvang der twintigste eeuw* (Leiden, 1910), 41-86
- Blink, H. en S. Koenen, 'Algemeen overzicht der economische geschiedenis van Nederland in betrekking tot den landbouw van 1813-1913' in: *De Nederlandsche Landbouw in het tijdvak 1813-1913* (Den Haag, 1913), 1-42
- Blom, Rick, *Honger. Een geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog* (Tielt, 2008)
- Boer, G.J. de, *125 jaar Holland-Amerika Lijn, 1873-1998* (Alkmaar, 1998)
- Boeschoten, Willem, *Hoofdlijnen van de economische geschiedenis van Nederland 1900-1990* (Amsterdam, 1992)
- Boissevain, Jan, *Terugblik op de eerste 25 jaren van het bestaan der Stoomvaart-Maatschappij "Nederland" te Amsterdam gedaan in de algemeene vergadering van aandeelhouders op den 13en Mei 1895* (Amsterdam, 1895)
- Booth, Anne, 'Recensie van W.L. Korthals Altes, Changing Economy in Indonesia, Amsterdam, vol. 12a: General Trade Statistics 1822-1949', *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde* vol. 149 no. 2 (1993), 374-375

- Bordewijk, H.W.C., 'War Finances in the Netherlands, 1908-1922' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel IV (New Haven/London/Oxford, 1928), 105-221
- Bos, R.W.J.M., *Brits-Nederlandse handel en scheepvaart, 1870-1914. Een analyse van machtsafbrokkeling op een markt* (Proefschrift Katholieke Hogeschool Tilburg, 1978)
- Bosboom, Nicolaas, *In moeilijke omstandigheden: Augustus 1914 - Mei 1917* (Gorinchem, 1933)
- Bossenbroek, Martin, *Holland op zijn breedst. Indië en Zuid-Afrika in de Nederlandse cultuur omstreeks 1900* (Amsterdam, 1996)
- Brands, M.C., 'The Great War die aan ons voorbijging. De blinde vlek in het historisch bewustzijn van Nederland' in: M. Berman en J.C.H. Blom (red.), *Het belang van de Tweede Wereldoorlog. De bijdragen voor het symposium op 22 september 1997 ter gelegenheid van de opening van de nieuwe behuizing van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie* (Den Haag, 1997), 9-20
- Brands, M.C., 'De grijze verf van historici. WO I blijft aan Nederland voorbijgaan', *Hollands Maandblad* vol. 8/9 (2006), 23-27
- Brautigam, J., *Langs de havens en op de schepen: herinneringen van J. Brautigam* (Amsterdam, 1956)
- Brieger, R.L., 'The Duality of Persons and Groups', *Social Forces* vol. 53 no. 2 (1974), 181-190
- Broekema, C., 'Landbouw' in: H. Brugmans (red.), *Nederland in den oorlogstijd. De geschiedenis van Nederland en van Nederlandsch-Indië tijdens den oorlog van 1914 tot 1919, voor zoover zij met dien oorlog verband houdt* (Amsterdam, 1920), 279-323
- Broersma, Marcel, 'Botsende stijlen. De Eerste Wereldoorlog en de Nederlandse journalistieke cultuur', *Tijdschrift voor Mediageschiedenis* vol. 2 no. 2 (1999), 40-68
- Brouwer, S., *De Amsterdamsche Bank 1871-1946* (Amsterdam, 1946)
- Brugmans, H., 'De Nederlandsche Handel en Industrie in het Licht der Historie' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerland's onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 13-18
- Brugmans, H., *Geschiedenis van den wereldoorlog, 1914-1918* (Amsterdam, 1936)
- Brugmans, H., *Geschiedenis van Nederland onder de regeering van Koningin Wilhelmina* (Amsterdam, 1938)
- Brugmans, H. en N. Japikse, *Persoonlijkheden in het Koninkrijk der Nederlanden in Woord en Beeld. Nederlanders en hun werk* (Amsterdam, 1938)
- Brugmans, I.J., *Tachtig jaar varen met de Nederland. Uitgegeven bij het 80-jarig bestaan van de N.V. Stoomvaart Maatschappij "Nederland"* (Den Helder, 1950)
- Burk, Kathleen, *Britain, America and the Sinews of War, 1914-1918* (Boston [etc.], 1984).
- Bußmann, Markus, 'Richard von Kühlmann und die Niederlande', *Jahrbuch Zentrum für Niederlande-Studien* vol. 9 (1998), 139-173
- Camfferman, Kees, 'Jaarrekeningpublicatie door beursgenoteerde naamloze vennootschappen in Nederland tot 1910', *NEHA-Jaarboek* vol. 63 (2000), 71-103
- Camijn, A.J.W. en H.H. Vleesenbeek, 'Met gesloten beurs. Enkele aspecten van de financiële infrastructuur van Amsterdam en Rotterdam' in: P.B.M. Blaas en J. van Herwaarden (red.), *Stedelijke naijver. De betekenis van interstedelijke conflicten in de geschiedenis. Enige beschouwingen en case-studies* (Den Haag, 1986), 169-182
- Campo, J.N.F.M. à, *Koninklijke Paketvaart Maatschappij. Stoomvaart en staatsvorming in de Indonesische archipel 1888-1914* (Hilversum, 1992)
- Campo, J.N.F.M. à, 'Van verre buur tot goede vriend. De totstandkoming van de Java-Australië Lijn', *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* vol. 8 (1989), 187-205
- Carpentier Alting, J.H. en W. de Cock Buning, 'The effect of the War upon the Colonies' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, III (New Haven [etc.], 1928), 1-140
- Cecil, Lamar, *Albert Ballin. Business and politics in imperial Germany, 1888-1918* (Princeton, 1967)
- Cecil, Robert, *All the way* (Londen, 1949)
- Chambers, F.P., *The War behind the War 1914-1918. A History of the Political and Civilian Fronts* (London, 1939)
- Chatterton, Edward Keble, *The big blockade* (Londen, 1932)
- Chickering, Roger, *Imperial Germany and the Great War, 1914-1918* (Cambridge, 2004 [1998])
- Chochochet, Ch. A., 'Dr. A.G. Krölller, 1862-1941' in: Ch.A. Chochochet en W.F. Lichtenauer (red.), *Bekende Rotterdammers door hun stadgenoten beschreven: zes en dertig bijdragen over burgers van Rotterdam*

- die in stadsbestuur, bedrijfsleven en op verscheidene gebieden van de cultuur hun stadgenoten tot voorbeeld zijn geweest of mede het leven en streven van hun stad bepaald hebben* (Rotterdam, 1951), 34-40
- Clements, Kendrick A., 'Woodrow Wilson and World War I', *Presidential Studies Quarterly* vol. 34 no. 1 (2004), 62-82
- Cohen Stuart, A.B., 'Handel en scheepvaart' in: H. Smissaerts (red.), *Nederland in den aanvang der twintigste eeuw*, (Leiden, 1910), 730-781
- Colenbrander, H.T., 'De internationale positie van Nederland tijdens, vóór en na den Wereldoorlog' in: H. Brugmans (red.), *Nederland in den oorlogstijd. Een geschiedenis van Nederland en van Nederlandsch-Indië tijdens den oorlog van 1914 tot 1919, voor zoover zij met dien oorlog verband houdt* (Amsterdam, 1920), 103-133
- Colenbrander, H.T., *Studiën en Aanteekeningen over Nederlandsche Politiek (1909-1919)* (Den Haag, 1920)
- Consett, M.W.W.P., *The Triumph of Unarmed Forces (1914-1918): an Account of the Transactions by which Germany during the Great War was able to obtain Supplies prior to her Collapse under the Pressure of Economic Forces* (Londen, 1923)
- Coogan, John W., *The End of Neutrality. The United States, Britain and Maritime Rights, 1899-1915* (Ithaca/Londen, 1981)
- Cremer, Petra de la Lande, 'Kröller, Anthony George' in: Mathijs Dicke et al. (red.), *Rotterdamse Ondernemers 1850-1950* (Rotterdam, 2003), 127-129
- Davis, H.W. Carless, *A History of the Blockade. Emergency Departments* (Londen, 1920)
- Detter, Ingrid, *The Law of War* (Cambridge [etc.], 2000 [1987])
- Dewey, P.E., *British agriculture in the First World War* (Londen, 1989)
- Dick, H.W., 'The emergence of a national economy, 1808-1990s' in: J. Th. Lindblad (red.), *Historical foundations of a national economy in Indonesia, 1890's-1990s* (Amsterdam, 1996), 21-52
- Dik, H.J. en W.T. Vleer, *Het Drents-Groningse geslacht Homan, Linthorst Homan, Ten Berge Homan* (Vries, 1974)
- Dijkstra, Jan, *Philippus van Ommeren: profiel van een reder* (Rotterdam, 1974)
- Dongen, Bas van, *Revolutie of integratie: de Sociaal Democratische Arbeiders Partij in Nederland (SDAP) tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Amsterdam, 1992)
- Donges, Juergen B., 'Aktuelle Kontroversen in der Globalisierungsdebatte', *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte* vol. 2 (2003), 19-34
- Dorp, E.C. van, 'Handel en Nijverheid' in: H. Brugmans (red.), *Nederland in den Oorlogstijd. De geschiedenis van Nederland en van Nederlandsch-Indië voor tijdens den oorlog van 1914 tot 1919, voor zoover zij met dien oorlog verband houdt* (Amsterdam, 1920), 191-249
- Driel, H. van, 'Uitschakeling van de Nederlandse koffiehandel in de negentiende en twintigste eeuw?', *NEHA-Jaarboek* vol. 60 (1997), 159-203
- Driessche, Ilse Van den, *Politieke ministeriële verantwoordelijkheid. Het Nederlandse begrip in rechtsvergelijkend perspectief* (Groningen, 2005)
- Dunk, H.W. von der, 'Nederland ten tijde van de eerste wereldoorlog' in: D.P. Blok, W. Prevenier en D.J. Roorda (red.), *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel 14 (Haarlem, 1979), 40-53
- Dunk, H.W. von der, 'Negentiendertien: verhinderde kentering' in: J. de Vries (red.), *Nederland 1913. Een reconstructie van het culturele leven* (Amsterdam, 1988), 9-21
- Dunk, H.W. von der, *Die Niederlande im Kräftespiel zwischen Kaisereich und Entente* (Wiesbaden, 1980)
- Dyke, Henry Van, *Fighting for Peace* (New York, 1917)
- Eggens, Albert, *Van daad tot vonnis: door Drenten gepleegde criminaliteit voor en tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Assen, 2005)
- Elliot, Charles Burke, 'The Doctrine of Continuous Voyages', *The American Journal of International Law* vol. 1 no. 1 (1907), 61-104
- Erkelens, Jaap, "'Changing economy" en Bataviaasch Genootschap: de veertigjarige voorgeschiedenis van een publicatie' in: Piet Creutzberg en Francina van Anrooij (red.), *Between people and statistics: essays on modern Indonesian history presented to P. Creutzberg* (Amsterdam, 1979), 291-301
- Esveld, N.E.H. van, *Treub. Over de drempel der nieuwe samenleving* (Assen, 1958)
- Eversdijk, Nicole, *Kultur als politisches Werbemittel. Ein Beitrag zur deutschen kultur- und pressepolitischen Arbeit in den Niederlanden während des Ersten Weltkrieges* (Münster [etc.], 2010)
- Everwijn, J.C.A., *Beschrijving van handel en nijverheid in Nederland*, deel 1 en 2 (Den Haag, 1912)

- Everwijn, J.C.A., 'Cacao en Chocolate' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 265-276
- Everwijn, J.C.A., 'Ertsen' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 120-140
- Everwijn, J.C.A., 'Granen' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913 : jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 312-320
- Everwijn, J.C.A., 'Tabak en sigaren' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 292-310
- Facius, Friedrich, *Wirtschaft und Staat. Die Entwicklung der staatlichen Wirtschaftsverwaltung in Deutschland vom 17. Jahrhundert bis 1945* (Boppard am Rhein, 1959)
- Farrar, Marjorie M., 'Preclusive Purchases, Politics and Economic Warfare in France during the First World War', *The Economic History Review* vol. 26 no. 1 (1973), 117-133
- Farrar, Marjorie M., *Conflict and Compromise: The strategy, politics and diplomacy of the French blockade, 1914-1918* (Den Haag, 1974)
- Fasseur, Cees, *Wilhelmina. De jonge koningin* (Amsterdam, 1998)
- Fasseur, Cees, *Wilhelmina. Sterker door strijd* (Amsterdam, 2002)
- Feldman, Gerald D., *Army, Industry and Labor in Germany 1914-1918* (Princeton, 1966).
- Feldman, Gerald D., *The Great Disorder: politics, economics, and society in the German inflation, 1914-1924* (New York [etc.], 1993)
- Fennema, Meindert en Eelke Heemskerk, *Nieuwe netwerken. De elite en de ondergang van de NV Nederland* (Amsterdam, 2008)
- Fennema, Meindert, Eelke Heemskerk en Robert. Mokken, 'De organisatie van het Nederlandse bedrijfsleven: graven naar macht 25 jaar later', *Tijdschrift voor Politieke Economie* vol. 24 no. 1 (2002), 109-134
- Ferguson, Niall, *The Pity of War* (Londen, 1998)
- Flier, M.J. van der, 'War finances in the Netherlands up to 1918' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel I (Oxford, 1923), 1-150
- Flierman, A.H., 'Het centrale punt in de reederswereld.' *De Koninklijke Nederlandse Redersvereniging 1905-1980* (Weesp, 1984)
- Foley, Robert T., *German Strategy and the Path to Verdun. Erich von Falkenhayn and the Development of Attrition, 1870-1916* (Cambridge, 2005)
- Fowler, W.B., *British-American Relations 1917-1918. The Role of Sir William Wiseman* (Princeton, 1969)
- Frey, Marc, 'Anglo-Dutch relations during the First World War' in: Nigel Ashton en Duco Hellema (red.), *Unspoken Allies. Anglo-Dutch relations since 1780* (Amsterdam, 2001), 59-84
- Frey, Marc, 'Deutsche Finanzinteressen in den Vereinigten Staaten und den Niederlanden im Ersten Weltkrieg', *Militärgeschichtliche Mitteilungen* vol. 53 (1994), 327-353
- Frey, Marc, *Der Erste Weltkrieg und die Niederlande: ein neutrales Land im politischen und wirtschaftlichen Kalkül der Kriegsgegner* (Berlin, 1998)
- Frey, Marc, 'Die Niederlande als transatlantische Vermittler, 1914-1920' in: Ragnhild Fiebig-von Hase en Jürgen Heideking (red.), *Zwei Wege in die Moderne: Aspekte der deutsch-amerikanischen Beziehungen 1900-1918* (Trier, 1998), 177-198
- Frey, Marc, 'Deutsch-niederländische Wirtschaftsbeziehungen im Ersten Weltkrieg 1914-1918' in: *Deutsch-niederländische Beziehungen in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft : IV. Symposium, 27./28. November 1998 in Berlin* (Berlijn, 1999), 95-113
- Frey, Marc, 'Trade, Ships, and the Neutrality of the Netherlands in the First World War', *The International History Review* vol. 8 (1997), 541-562
- Gargas, Sigismund, *Kriegswirtschaftliche Probleme in Holland* (Dresden [etc.], 1918)
- Geudeker, Nienke, *Onafhankelijkheid en neutraliteit. De Nederlandse pers tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een vergelijkend onderzoek naar De Telegraaf, de Nieuwe Rotterdamsche Courant en Het Volk* (MA-scriptie Universiteit Utrecht, 2004)
- Gijswijt, Thomas W., 'Neutraliteit en afhankelijkheid. De Nederlands-Duitse politieke betrekkingen tijdens de Eerste Wereldoorlog' in: Frits Boterman and Marianne Vogel (red.), *Nederland en Duitsland in het interbellum* (Hilversum, 2003), 21-36

- Glastra, P.H., 'Het S.S. "Zeelandia" na een reis naar Zuid-Amerika, op 20 maart 1918 te New-York gerequireerd' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 296-298
- Goey, Ferry de en Paul van de Laar, 'Scheepsfinanciering: een comparatief perspectief (1870-1970)' in: Ton de Graaf, Karel Davids en Yvonne van Meer (red.), *Tijdschrift voor zeegegeschiedenis, jaargang 14 (1995), themanummer 'Geld en water. Banken, verzekeringen en scheepvaart in de negentiende en twintigste eeuw'* (1995), 23-61
- Gouda, D.J., *De Nederlandse zeevisserij tijdens de eerste wereldoorlog 1914-1918* (Antwerpen/Haarlem, 1978)
- Graaf, Ton de, 'Dr. Johannes Karel van Aalst, een Amsterdams zakenman en bankier', *Amstellodamum. Maandblad voor de kennis van Amsterdam* vol. 85 (1998), 7-14
- Graaf, Ton de, Albert J. Mensema en Jaap-Jan Mobron, *Van Katoentjes tot Persoonlijke Lening. Geschiedenis van De Twentsche Bank 1861-1964* (Amsterdam, 1996)
- Graaf, Ton de en Jaap-Jan Mobron, 'Bankiers en reders: belangen en invloeden van banken op maritiem gebied (1870-1964)' in: Ton de Graaf, Karel Davids en Yvonne van Meer (red.), *Tijdschrift voor zeegegeschiedenis, jaargang 14 (1995), themanummer 'Geld en water. Banken, verzekeringen en scheepvaart in de negentiende en twintigste eeuw'* (1995) 63-108
- Grainger, John D., 'Introduction' in: idem (red.), *The Maritime Blockade of Germany in the Great War: The Northern Patrol 1914-1918* (Aldershot [etc.], 2003), 1-24
- Greffelman, A.J., 'Herinneringen van een stuurmansleerling, 1916-1918' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 323-336
- Grever, Maria, *Strijd tegen de stilte* (Hilversum, 1994)
- Grigg, John, Lloyd George. *From Peace to War: 1912-1916* (London, 1985)
- Grünfeld, Ernst, *Die deutsche Außenhandelskontrolle (die Politik der Sperrungen) vom Kriegsausbruch bis zum Inkrafttreten des Friedensvertrages* (Bonn/Leipzig, 1922)
- Guns, Nico, *Holland Amerika Lijn. Beknopte geschiedenis van een rederij* (Zutphen, 2004)
- Guns, Nico, *Koninklijke Rotterdamsche Lloyd. Beknopte geschiedenis van een rederij* (Zutphen, 2004)
- Haak, W.E., 'Nederlandse Rijnvaartovertrekkingen onder de Akte van Mannheim' in: G.J.M. Corstens (red.), *Rede en recht. Opstellen ter gelegenheid van het afscheid van Prof. mr. N. Keijzer van de Katholieke Universiteit Brabant* (Deventer, 2000), 41-56
- Halpern, Paul G., *A Naval History of World War I* (Annapolis, MD, 1994)
- Hardach, Gert, *Der Erste Weltkrieg* (München, 1973)
- Haunschild, Pamela R. en Christine M. Beckman, 'When do interlocks matter? Alternate sources of information and interlock influence', *Administrative Science Quarterly* vol. 43 no. 4 (1998), 815-844
- Heemskerck, Eelke, *Decline of the corporate community. Inter-firm and corporate elite networks in the Netherlands, 1976-2001* (Amsterdam, 2007)
- Heldring, Ernst, *Oost-Azië en Indië: beschouwingen en schetsen* (Amsterdam, 1899)
- Hellema, Duco, *Neutraliteit & Vrijhandel. De geschiedenis van de Nederlandse buitenlandse betrekkingen 2001* (Utrecht, 2001)
- Hen, Paul Erik de, *Actieve en re-actieve industriepolitiek in Nederland. De overheid en de ontwikkeling van de Nederlandse industrie in de jaren dertig en tussen 1945 en 1950* (Amsterdam, 1980)
- Hertog, Johan den, *Cort van der Linden (1846-1935): Minister-president in oorlogstijd. Een politieke biografie* (Amsterdam, 2007)
- Hertog, Johan den, 'Dutch Neutrality and the Value of Legal Argumentation' in: Johan den Hertog en Samuël Kruizinga (red.), *Caught in the Middle. Neutrals, Neutrality and the First World War* (Amsterdam, 2011), 15-33
- Hertog, Johan den en Samuël Kruizinga, 'Introduction' in: Johan den Hertog en Samuël Kruizinga (red.), *Caught in the Middle. Neutrals, Neutrality and the First World War*, (Amsterdam, 2011), 1-14
- Hilferding, Rudolf, *Das Finanzkapital* (Frankfurt am Main, 1973 [1910])
- Hintzen, G.H., *Herinneringen uit mijn leven 1851-1931. Op verzoek van mijn vrouw en kinderen opgesteld* (s.l., 1931)
- Hirschfeld, Gerhard, Gerd Krumeich en Irina Renz (reds.), *Enzyklopädie Erster Weltkrieg* (Paderborn [etc.], 2008)
- Hirschman, Albert O., *National Power and the Structure of Foreign Trade* (Berkeley/Los Angeles, 1945)

- Hoefnagels, Peter en Frank Kriesels, 'Over het vaarwater van de Rotterdamsche Lloyd' in: F.M.M. de Goey (red.), *Vaart op Insulinde: uit de beginjaren der Rotterdamsche Lloyd NV, 1883-1914* (Hilversum, 1991), 115-135
- Hoogenboom, Marcel, *Standenstrijd en zekerheid: een geschiedenis van oude orde en sociale zorg in Nederland* (Amsterdam, 1994)
- Hoogendijk, J.H., 'Een reis om de wereld in 331 dagen met de "Riouw" van de maatschappij "Nederland", 29 juli 1915 – 24 juni 1916' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 171-200
- Hoover, Herbert, *An American epic, vol. I: Introduction / The Relief of Belgium and Northern France, 1914-1930* (Chicago, 1959)
- Houwink ten Cate, Johannes, 'Amsterdam als Finanzplatz Deutschlands (1919-1932)' in: Gerard D. Feldman (red.), *Konsequenzen der Inflation / Consequences of inflation* (Berlijn, 1989), 149-179
- Houwink ten Cate, Johannes, *'De Mannen van de Daad' en Duitsland, 1919-1939. Het Hollandse zakenleven en de vooroorlogse buitenlandse politiek* (Den Haag, 1995)
- Hoyneck van Papendrecht, A., *De zeilvloot van Willem Ruys Jan Danielszoon en de Rotterdamsche Lloyd. Uitgegeven ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de naamlooze vennootschap Rotterdamsche Lloyd* (Rotterdam, 1933)
- Huijsings, Karel, 'De Nederlandsche Uitvoermaatschappij', *Economisch-Statistische Berichten* vol. 516, nos. 518, 521, 522 (1952), 1014-1017, 1060-1063, 1102-1104, 1142-1145
- Idenburg, A.W.F. en A.C.D. de Graeff, 'Nederlandsch-Indië onder den invloed van den oorlog' in: H. Brugmans (red.), *Nederland in den oorlogstijd. Een geschiedenis van Nederland en van Nederlandsch-Indië tijdens den oorlog van 1914 tot 1919, voor zoover zij met dien oorlog verband houdt* (Amsterdam, 1920), 370-400
- In 't Veld, N.K.C.A., 'Spannende dagen. De reactie in Nederland op de Duitse oorlogsdreiging in augustus 1914' in: R.L. Schuurisma et al. (red.), *14-18. De Eerste Wereldoorlog*, deel II (Amsterdam, 1975), 347-352
- J.V., 'De Nederlandsche Overzee Trust Maatschappij', *Eigen Haard* vol. 41 (1915), 332-333
- Jager, J.L. de, 'De harde leerschool, 1914-1950' in: Wim Vroom en Ton de Graaf Joh. de Vries (red.), *Wereldwijd bankieren. ABN AMRO 1824-1999* (Amsterdam, 1999), 241-298
- Japikse, N., *Die Stellung Hollands im Weltkrieg: politisch und wirtschaftlich* (Den Haag / Gotha, 1921)
- Jastrow, J., *Völkerrecht und Wirtschaftskrieg. Bemerkungen und Aktenstücke zur Methode der englischen Wirtschaftskriegführung* (Breslau, 1917)
- Jeidels, Otto, *Das Verhältnis der deutschen Grossbanken zur Industrie mit besonderer Berücksichtigung der Eisenindustrie* (Leipzig, 1905)
- Jong, Abe de en Ailsa Roëll, 'Financing and Control in the Netherlands. A Historical Perspective' in: Randall K. Morck (red.), *A History of Corporate Governance around the World. Family Business Groups and Professional Managers* (Chicago/London, 2005), 467-506
- Jong, C.T. de, 'De Nederlandse neutraliteit tijdens de Eerste Wereldoorlog', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 65 (1952), 257-271
- Jong, Herman de, 'Between the devil and the deep blue sea: the Dutch economy during World War I' in: Stephen Broadberry en Mark Harrison (red.), *The Economics of World War I* (New York, 2005), 137-168
- Jong, Herman de, *De Nederlandse industrie 1913-1965. Een vergelijkende analyse op basis van de productiestatistieken* (Amsterdam, 1999)
- Jonge, A.A. de, *Crisis en Critiek der Democratie. Anti-democratische stromingen en de daarin levende denkbeelden over de staat in Nederland tussen de Wereldoorlogen* (Assen, 1968)
- Jonker, Joost, *Merchants, bankers, middlemen: the Amsterdam money market during the first half of the 19th century* (Amsterdam, 1996)
- Jonker, Joost, 'Spoilt for Choice? Banking Concentration and the Structure of the Dutch Capital Market, 1900-1940' in: Youssef Cassis en Gerald D. Feldman (red.), *The evolution of financial institutions and markets in twentieth-century Europe* (Aldershot, 1995), 187-208
- Jonker, Joost, 'Old rules, new conditions, 1914-1940' in: Joost Jonker, Jan Luiten van Zanden en Marjolein 't Hart (red.), *A financial history of the Netherlands* (Cambridge [etc.], 1997), 124-151.
- Jonker, Joost, 'Waterdragers van het kapitalisme; nevenfuncties van Nederlandse bankiers en de verhouding tussen bankwezen en bedrijfsleven, 1910-1940' in: *Jaarboek voor de Geschiedenis van Bedrijf en Techniek* vol. 6 (1989), 158-190

- Jonker, Joost en Keetie Sluyterman, *Thuis op de wereldmarkt. Nederlandse handelshuizen door de eeuwen heen* (Den Haag, 2000)
- Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, *Verslag over den toestand van handel, scheepvaart en nijverheid te Amsterdam in 1913-1918* (Amsterdam, s.a. [1914-1919])
- Kammelar, Rob, Jacques Sicking en Menno Wielinga (red.), *Het monster van de oorlog. Nederlandse liedjes en gedichten over de Eerste Wereldoorlog* (Amsterdam, 2004)
- Kamp, R. van, *De kolenvoorziening in Nederland gedurende de Eerste Wereldoorlog* (Amsterdam, 1968)
- Kamphuis, W. Cappers en P., 'Die Niederlande und der Erste Weltkrieg' in: Jürgen Rohwer (red.), *Neue Forschungen zum Ersten Weltkrieg: Literaturberichte und Bibliographien von 30 Mitgliedstaaten der "Commission Internationale d'Histoire Militaire Comparée"* (Koblenz, 1985), 245-256
- Kaufmann, H.P., 'Fifty years of fat research in Germany', *Journal of the American Oil Chemist's Society* vol. 26 no. 9 (1959), 415-420
- Keegan, John, *The First World War* (London, 1998).
- Kees van Dijk, *The Netherlands Indies and the Great War, 1914-1918, The Netherlands Indies and the Great War, 1914-1918* (Leiden, 2007)
- Keesing, F.A.G., *De conjuncturele ontwikkeling van Nederland en de evolutie van de economische overheidsbeleid, 1918 - 1939* (Utrecht [etc.], 1952)
- Keller, G., *De Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij. Haar oorsprong en werkwijze beschreven* (Amsterdam, 1916 [2^e druk])
- Keller, G., *The Netherlands Oversea Trust: its origin and work* (Londen, 1917).
- Keller, G., *De crisiscommissies voor handel en nijverheid* (Amsterdam, 1918 [2^e druk])
- Kennedy, David M., *Over Here. The First World War and American Society* (Oxford [etc.], 1980)
- Kennedy, Ross A., 'Woodrow Wilson, World War I, and an American Conception of National Security', *Diplomatic History* vol. 25 no. 1 (2001), 1-31
- Kersten, A.E., *Buitenlandse Zaken in ballingschap 1940-1945. Institutionele aspecten van het buitenlands beleid in een stroomversnelling* (Alphen aan den Rijn, 1981)
- Kersten, A.E., 'Een woud van verandering. Ontwikkeling van taak en organisatie van het ministerie' in: A.E. Kersten, R.E. van Ditzhuyzen, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan (red.), *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken* (Den Haag, 1998), 58-75
- Ketner, Ph.J., 'Nijverheid' in: H. Smitsaerts (red.), *Nederland in den aanvang der twintigste eeuw* (Leiden, 1910), 538-648
- Keyser, Marja, 'Johan Briedé: grafisch kunstenaar in de art deco', *Bulletin Stichting Drukwerk in de marge* vol. 21 (1993), 18-27
- Klein, P.W., 'Krasse tijden. De economische en sociale situatie in Nederland gedurende de laatste oorlogsjaren' in: R.L. Schuurma et al. (red.), *14-18. De Eerste Wereldoorlog*, deel X (Amsterdam, 1976), 1812-1818
- Klemann, Hein A.M., 'Een handelsnatie zonder handelsbeleid' in: Bob de Graaff en Duco Hellema (red.), *Instrumenten van buitenlandse politiek. Achtergronden en praktijk van de Nederlandse diplomatie* (Amsterdam, 2007), 241-252
- Klemann, Hein A.M., 'Ontwikkeling door isolement. De Nederlandse economie 1914-1918' in: Martin Kraaijestein en Paul Schulten (red.), *Wankel evenwicht. Neutraal Nederland en de Eerste Wereldoorlog* (Soesterberg, 2007), 271-309
- Klemann, Hein A.M. en Friso Wielenga, 'Die Niederlande und Deutschland, oder verschwindet die nationale Ökonomie? Eine Einleitung' in: Hein A.M. Klemann en Friso Wielenga (red.), *Deutschland und die Niederlande. Wirtschaftsbeziehungen im 19. und 20. Jahrhundert* (Münster [etc.], 2009), 7-18
- Klep, Leo, *90 jaar Fonds Landbouw Export Bureau, 1916-1918* (Wageningen, 2008)
- Klinkert, Wim, *Het vaderland verdedigd. Plannen en opvattingen over de verdediging van Nederland 1874-1914* (Den Haag, 1992)
- Knap, G.H., *Gekroonde koopvaart: reisresultaat van honderd jaar zeevaart door de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij N.V., 1856-1956* (Amsterdam, 1956)
- Knibbe, Merijn, *Agriculture in the Netherlands 1851-1950. Production and Institutional Change* (Amsterdam, 1993)
- Knoop, J. van der, 'Dubbelfuncties' in: L.W.J.C. Huberts en J. Kleinnijenhuis (red.), *Methoden van invloedsanalyse* (Amsterdam/Meppel, 1994), 120-140

- Koch, Koen, 'Nederland en de Eerste Wereldoorlog. Of het geluk van de onverdiende voorspoed' in: André W.M. Gerrits en Jaap H. de Wilde (red.), *Aan het slagveld ontsnapt. Over oorlogen die niet plaatsvonden. Een Liber Amoricum voor Hylke Tromp* (Zutphen, 2000), 95-115
- Köhler, W.C., 'De haven van Amsterdam' in: *Nederlandsche handel en industrie in 1913: jubileum-uitgave ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Nêerlands onafhankelijkheid* (Rotterdam, 1913), 151-185
- Korthals Altes, W.L., *Tussen cultures en kredieten. Een institutionele geschiedenis van de Nederlandsch-Indische Handelsbank en Nationale Handelsbank, 1863-1964* (Amsterdam, 2004)
- Kossman, E.H., *De Lage Landen 1780-1940, Anderhalve eeuw Nederland en België* (Amsterdam/Brussel, 1976)
- Kraaijestein, Martin, 'Lokale noden en lokaal beleid' in: Martin Kraaijestein, Hans Binnenveld, Marja Roholl en Paul Schulten (red.), *Leven naast de catastrofe. Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog*, (Hilversum, 2001), 63-77
- Kraaijestein, Martin en Paul Schulten, 'Frans-Nederlandse Betrekkingen 1914-1922' in: Martin Kraaijestein en Paul Schulten (red.), *Wankel evenwicht. Neutraal Nederland en de Eerste Wereldoorlog* (Soesterberg, 2007), 232-270
- Kreutzmüller, Christoph, *Händler und Handlungsgehilfen. Der Finanzplatz Amsterdam und die deutschen Großbanken (1918-1945)* (Stuttgart, 2005)
- Krijger, Mieke, 'Het Aardappeloproer in 1917', *Armamentaria* vol. 39 (2005), 54-74
- Kruizinga, Samuël, 'Bankier, handelaar en redder van het vaderland', *Nationaal Archief Magazine* no. 3 (2009), 18-19
- Kruizinga, Samuël, 'Het brutaalst van allemaal. C.J.K. van Aalst en de Eerste Wereldoorlog', *Geschiedenis Magazine* no. 1 (2010), 31-35
- Kruizinga, Samuël, 'NOT Neutrality. The Dutch Government, the Netherlands Oversea Trust Company, and the Entente blockade of Germany, 1914-1918' in: Johan den Hertog en Samuël Kruizinga (red.), *Caught in the Middle. Neutrals, Neutrality and the First World War* (Amsterdam, 2011), 85-104
- Kühlmann, Richard von, *Erinnerungen* (Heidelberg, 1948)
- Kuijlaars, Anne-Marie, *Het huis der getallen. De institutionele geschiedenis van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS), 1899-1996* (Voorburg, 1999)
- Kuitenbrouwer, Maarten, 'From Colonialism to Imperialism: Dutch Overseas Expansion, 1870-1914' in: Simon Groenfeld and Michael Wintle (red.), *Britain and the Netherlands vol. X: State and Trade. Government and the Economy in Britain and the Netherlands since the Middle Ages* (Zutphen, 1992), 107-124
- Kymmell, J., *Geschiedenis van de algemene banken in Nederland, 1860-1914* (Amsterdams, 1996)
- Laar, Paul van de, 'Port traffic in Rotterdam: the competitive edge of a Rhine-port (1880-1914)' in: Erik Buyst, Reginald Loyen en Greta Devos (red.), *Struggling for Leadership: Antwerp-Rotterdam Port Competition between 1870-2000* (Heidelberg, 2003), 63-85
- Laar, Paul van de, 'Rotterdam tijdens de Eerste Wereldoorlog. De transitoeconomie nader belicht' in: Martin Kraaijestein, Hans Binnenveld, Marja Roholl en Paul Schulten (red.), *Leven naast de catastrofe. Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Hilversum, 2001), 79-92
- Lademacher, Horst, 'Die Macht der Ohnmacht. Über Identität und Aussenpolitik der Niederlande im Vergangenenheit und Gegenwart', *Jahrbuch Zentrum für Niederlande-Studien* vol. 5/6 (1995), 37-50
- Langeveld, Herman, *Hendricus Colijn 1869-1944, deel I: 1869-1933. Dit leven van krachtig handelen* (Amsterdam, 1998)
- Langeveld, Herman J., 'Hendricus Colijn zwischen Deutschland und England, 1910-1918' in: Bert Altena, Walther Mühlhausen, Friedhelm Boll, Loek Geeraedts en Friso Wielenga (red.), *Grenzgänger. Persönlichkeiten des Deutsch-Niederländischen Verhältnisses. Horst Lademacher zum 65. Geburtstag* (Münster, 1998), 103-114
- Leeuw, A.S. de, *Nederland in de wereldpolitiek van 1900 tot heden* (Zeist, 1936)
- Lenep, F.J.E. van, *Late regenten* (Haarlem, 1962 [2e druk])
- Lewe, Agnes, *"Invoer te lande verboden": een verkenning van de handel over landwegen tussen Nederland en de Pruisische provincies Rheinland en Westfalen, 1836-1857* (Hilversum, 1995)
- Lindblad, J. Th., 'De handel tussen Nederland en Nederlands-Indië, 1874-1939', *Economisch en Sociaal-historisch Jaarboek* vol. 51 (1988), 240-298
- Lindblad, J.Th., 'Het bedrijfsleven in Nederlands-Indië in het Interbellum', *Economisch en*

- Sociaal-historisch jaarboek* vol. 54 (1991), 183-211
- Link, Arthur S., *Wilson: The Struggle for Neutrality, 1914-1915* (Princeton, 1960)
- Loenhout, P. van, 'De NUM in nood. De verhouding tussen de Nederlandse Uitvoermaatschappij en Groot-Brittannië als één van de bepalende factoren voor het functioneren van de maatschappij als semi-officiële instantie onder het kabinet - Cort van der Linden (1917-1918)', *Ex Tempore. Periodiek voor de studierichting geschiedenis van de KU Nijmegen* vol. 9 (1990), 19-29
- Löhnis, F.B., 'Land, Tuin- en Bosbouw, Veeteelt' in: H. Smitsaerts (red.), *Nederland in den aanvang der twintigste eeuw* (Leiden, 1910), 496-537
- Loomeijer, Frits, 'Oorlog, overheid en structurele veranderingen in de Nederlandse zeevisserij 1914-1918', *Netwerk: Tijdschrift van de Vereniging Vrienden van het Visserijmuseum* vol. 11 (1990), 51-69
- Loudon, John, *De "Drie Regelen" van het tractaat van Washington* (Leiden, 1890)
- Loyen, Reginald en Hugo van Driel, 'Methodology and sources of cargo flow analysis' in: Ferry de Goey (red.), *Comparative Port History of Rotterdam and Antwerp (1880-2000). Competition, Cargo and Costs* (Amsterdam, 2004), 51-74
- Lundeberg, Philip K., 'The German Naval Critique of the U-Boat Campaign, 1915-1918', *Military Affairs* vol. 27 no. 2 (1963), 105-118
- Maat, Harro, 'De veredeling van tarwe in Nederland', *NEHA-Jaarboek* vol. 61 (1998), 86-120
- Manasse, Peter, 'Belinfante, Johan Jacob' in: Rena Fuks-Mansfeld (red.), *Joden in Nederland in de twintigste eeuw. Een biografisch woordenboek* (Utrecht, 2007), 318-319
- Manasse, Peter, 'Vaz Dias, Mozes Salomon (Maurits)' in: Rena Fuks-Mansfeld (red.), *Joden in Nederland in de twintigste eeuw. Een biografisch woordenboek* (Utrecht, 2007), 16-17
- Mandere, H. Ch. G. J. van der, 'Nederland en de Nederlanders in dagen van crisis en jaren van oorlog' in: W.A.T. de Meester (red.), *Gedenkboek van den Europeeschen Oorlog in 1914*, deel IV (Leiden, 1919), 102-169
- Mandere, H.Ch.G.J. van der, *De Export-Centrale. Nederlandsche Uitvoer-Maatschappij. Schets, met aantekeningen, van de totstandkoming en behandeling van de wet, houdende bijzondere maatregelen ten aanzien van het goederenverkeer met het buitenland, ontleend aan gewisselde stukken en redevoeringen* (Amsterdam, 1917).
- Mandere, H.G. van der, 'Twee belangrijke crisislichamen: de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij en het Koninklijk Nationaal Steuncomité' in: W.A.T. de Meester (red.), *Gedenkboek van den Europeeschen Oorlog*, deel IV (Leiden, 1919), 181-223
- Manders, Henk, *Agrarisch positief. Bij het honderdjarig bestaan van het Koninklijk Nederlands Landbouw Comité* (Den Haag, 1984)
- Manen, Charlotte A. van, 'Duitschland's groei', *De Gids* no. 79 vol. II (1915), 274-310.
- Manen, Charlotte A. van, *Duitschland's groei en het Pruisische Overzicht* (Amsterdam, 1916 [1915])
- Manen, Charlotte A. van, *Armenpflege in Amsterdam in ihrer historischen Entwicklung* (Leiden, 1913)
- Manen, Charlotte A. van, *Bedrijfsleven en de strijd tegen armoede in Nederland* (Den Haag, 1918)
- Manen, Charlotte A. van, *De Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij. Middelpunt van het verkeer van onzijdig Nederland met het buitenland tijdens de Wereldoorlog 1914-1919*, deel I-VIII (Den Haag, 1935)
- Manning, A.F., 'Nederlandse neutraliteitspolitiek', *Tijdschrift voor Geschiedenis* vol. 90 (1977), 122-126
- Manning, A.F., 'Nederland en het buitenland 1918-1940' in: J.A. de Jonge (red.), *Geschiedenis van het moderne Nederland. Politieke, economische en sociale ontwikkelingen* (Houten, 1988), 444-472
- Mansvelt, W.M.F., *Gedenkboek der Nederlandsche Handel-Maatschappij, 1824-1924* (Amsterdam, 1924)
- Mansvelt, W.M.F., *Geschiedenis van de Nederlandsche Handel-Maatschappij*, deel II (Haarlem, 1924)
- Mansvelt, W.M.F. en J.P. van Dooren, *Changing Economy in Indonesia: a selection of statistical source material from the early 19th century up to 1940, vol. 1: Indonesia's export crops 1816-1940* (Den Haag, 1975)
- Mansvelt, W.M.F. en P. Boomgaard, *Changing Economy in Indonesia: a selection of statistical source material from the early 19th century up to 1940, vol. 12a: General trade statistics* (Amsterdam, 1992)
- Marder, Arthur, *From the Dreadnought to Scapa Flow: the Royal Navy in the Fisher era, 1904-1919. Volume II: The war years: to the eve of Jutland* (London [etc], 1965).

- Marsden, Arthur, 'The Blockade' in: F.H. Hinsley (red.), *British Foreign Policy under Sir Edward Grey* (Cambridge [etc.], 1977), 488-531
- Mayer Gmelin, H.K.H.A. en Th.J. Mansholt, 'Akker- en weidebouw' in: *De Nederlandsche Landbouw in het tijdvak 1813-1913* (Den Haag, 1913), 243-293
- McDermott, John, 'Sir Francis Oppenheimer: 'Stranger Within' the Foreign Office', *History* vol. 66 (1981), 199-207
- McEwen, J. M., 'Northcliffe and Lloyd George at War, 1914-1918', *The Historical Journal* vol. 24 no. 3 (1981), 651-672
- Mees, W.C., *Man van de Daad. Mr. Marten Mees en de opkomst van Rotterdam* (Rotterdam, 1946)
- Mees, W.C., 'Mr. Th. A. Fruin' in: *Rotterdamsch Jaarboekje* (Rotterdam 1946), 37
- Mendel, M.M. en W.J. Oostwouder, *Hoofdzaken BV en NV* (Deventer, 2007 [4e druk])
- Methorst, H.W., 'The Cost of Living, Prices, and Wages' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel II (New Haven [etc.], 1928), 303-361
- Meurs, W.C. van, 'De levensmiddelen-politiek der Regeering' in: W.A.T. de Meester (red.), *Gedenkboek van den Europeeschen oorlog in 1918-1919*, deel IV (Leiden, 1919), 224-240
- Mizruchi, M.S., 'What do interlocks do? An analysis, critique, and assessment of research on interlocking directorates', *Annual Review of Sociology* vol. 22 (1996), 271-299
- Mobron, J.J., T. de Graaf en L. Reitsma, 'De bankier' in: Wim Vroom en Ton de Graaf` Joh. de Vries (red.), *Wereldwijd bankieren. ABN AMRO 1824-1999* (Amsterdam, 1999), 95-126
- Moeyes, Paul, *Buiten schot: Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918* (Amsterdam, 2001)
- Moeyes, Paul, 'Behouden vaart: bij Antoon van Welies groepsportret 'De Uitvoerende Commissie van de NOT in vergadering bijeen'', *Bulletin van het Rijksmuseum* vol. 53 (2005), 270-287
- Moeyes, Paul, *De sterke arm, de zachte hand. Het Nederlandse leger & de neutraliteitspolitiek* (Amsterdam, 2006)
- Mokken, R.J., F.N. Stokman et al., *Graven naar macht: op zoek naar de kern van de Nederlandse economie* (Amsterdam, 1975)
- Monchy, E.P. de, 'Commerce and Navigation' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel II (New Haven [etc.], 1928), 115-162
- Moojen, Willem H., *Hollandsche Stoomboot Maatschappij. De vaart op het Verenigd Koninkrijk en West-Afrika. Deel 1 – Rederijgeschiedenis* (Emmen, 2006)
- Moore, Blaine F., *Economic Aspects of the Commerce and Industry of the Netherlands, 1912-1918* (Washington DC, 1919)
- Moret, Corrie E., 'A.G. Kröller een groot koopman' in: Wim Alings (red.), *De Hoge Veluwe. Ons nationale park* (Nijmegen, 1990), 9-16
- Mulder, A.J.J. et al., *De eeuw van de 'Nederland'. Geschiedenis en vloot van de Stoomvaart Maatschappij 'Nederland' 1870-1970* (Zierikzee, 2003)
- Münching, L.L. von, *De geschiedenis van de Batavier Lijn. Nederlands oudste stoomvaartlijn, 1830-1958* (Franeker, 1994)
- Münching, L.L. von, *De verliezen van de Nederlandse koopvaardij in de Eerste Wereldoorlog 1914-1918* (Haarlem, 1981).
- Münching, L.L. von, *Koninklijke Hollandsche Lloyd. Wel en wee van een Amsterdamse rederij* (Alkmaar, 1990)
- Nash, George H., *The Life of Herbert Hoover. Vol. 2: The Humanitarian, 1914-1917* (New York en Londen, 1988)
- Neilson, Keith, 'Control the Whirlwind'. Sir Edward Grey as Foreign Secretary, 1906-1916' in: T.G. Otte (red.), *The Makers of British Foreign Policy. From Pitt to Thatcher* (Houndmills, 2002), 128-149
- Nierstrasz, B., "Niet geëindigd". *Beschouwingen over de verhouding tusschen volk, volksvertegenwoordiging en regeering, naar aanleiding van het "incident" in de Tweede Kamer* (Amsterdam, 1917)
- Nijhoff, Wim H., *Anton Kröller (1862-1941), Helene Kröller-Müller (1869-1939): miljoenen, macht en meesterwerken* (Apeldoorn, 2006)
- Nusteling, H.P.H., *De Rijnvaart in het tijdperk van stoom en steenkool, 1831-1914: een studie van het goederenvervoer en de verkeerspolitiek in de Rijndelta en het achterland, mede in verband met de opkomst van de spoorwegen en de concurrentie van vreemde zeehavens* (Amsterdam, 1974)

- Offer, Avner, *The First World War, An Agrarian Interpretation* (Oxford, 1989)
- Okey, Robin, *The Habsburg Monarchy. From Enlightenment to Eclipse* (New York, 2001)
- Oostendorp, Th., 'Duitsland en de Nederlandse neutraliteit, 1914-1918', *Militaire Spectator* vol. 134 (1965), 229-233
- Oppenheimer, Francis, *Stranger Within* (London, 1960)
- Ørvik, Nils, *The Decline of Neutrality 1914-1941* (Plymouth/London, 1971)
- Osborne, Eric W., *Britain's Economic Blockade of Germany, 1914-1919* (London, 2004)
- Otte, T. G., '"Alien Diplomatist": Antisemitism and Anti-Germanism in the Diplomatic Career of Sir Francis Oppenheimer', *History* vol. 89 no. 294 (2004), 233-255
- Otte, T. G., '"Between Hammer and Anvil": Sir Francis Oppenheimer, the Netherlands Overseas Trust and Allied Economic Warfare, 1914-1918' in: Christopher Baxter en Andrew Stewart (red.), *Diplomats at War. British and Commonwealth Diplomacy in Wartime* (Leiden, 2008), 85-108
- Otte, T.G., 'Eyre Crowe and British Foreign Policy: A Cognitive Map' in: T. G. Otte en Konstantine A. Pagedas (red.), *Personalities, War and Diplomacy. Essays in International History* (Londen, 1997), 14-37
- Parmalee, Maurice, *Blockade and Sea Power. The Blockade, 1914-1919, and its significance for a World State* (New York, 1924)
- Patterson, A.T., *Tyrwhitt of the Harwich force. The life of Admiral of the Fleet Sir Reginald Tyrwhitt* (London, 1973)
- Peereboom Voller, D.H., *Distributiewetgeving in Nederland* (Alphen aan den Rijn, 1946)
- Pekelharing, G.G., 'De gemeente (in het bijzonder de gemeente Utrecht) en de distributie van goederen in de jaren 1914-1920', *Economisch-Historisch Jaarboek* vol. 6 (1920), 1-133
- Pettigrew, Andrew M., 'On Studying Managerial Elites', *Strategic Management Journal* vol. 13 (1992), 163-182
- Philips, Ethel C., 'American participation in Belligerent Commercial Controls 1914-1917', *The American Journal of International Law* vol. 27 no. 4 (1933), 675-693
- Pilat, Dirk, *Dutch Agricultural Export Performance (1846-1926)* (Groningen, 1989)
- Plemp van Duiveland, L.J. 'Staatsbestuur' in: H. Smitsaerts (red.), *Nederland in den aanvang der twintigste eeuw* (Leiden, 1910), 87-132
- Poelsma, Herman, *Vlas, van lijnzaad tot lijnwaad* (Engwierum, 2006)
- Porter, James John, *Dutch neutrality in two World Wars* (Proefschrift Boston University Graduate School, 1980)
- Posthuma, F.E., 'Food Supply and Agriculture' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel II (New Haven [etc.], 1928), 208-299
- Pruntel, Hendrik, *Bereiken wat mogelijk is. Besluitvorming in de Brits-Nederlandse betrekkingen, 1914-1916* (Proefschrift Universiteit Twente, 1994)
- Puchinger, G., 'De formatie van Ruijs' in: G. Puchinger (red.), *Colijn en het einde van de Coalitie. Deel I: de geschiedenis van de kabinetformaties 1918-1924* (Kampen, 1970), 130-161
- Putten, Frans-Paul van der, *Corporate Behaviour and Political Risk. Dutch Companies in China, 1903-1941* (Leiden, 2001)
- Riemens, Michael, *De passie voor vrede. De evolutie van de internationale politieke cultuur in de jaren 1880-1940 en het recipiëren door Nederland* (Amsterdam, 2006)
- Riemens, Michael, 'Literaturessay: De Eerste Wereldoorlog en Nederland', *Vrede en Veiligheid: Tijdschrift voor internationale vraagstukken* vol. 30 no. 1 (2001), 118-125
- Rijxman, A.S., 'Mr. Frederik Salomon van Nierop, 1844-1924' in: W.J. Wieringa et al. (red.), *Bedrijf en samenleving. Economisch-historische studies over Nederland in de negentiende en twintigste eeuw aangeboden aan prof. dr. I.J. Brugmans bij zijn aftreden als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam* (Alphen aan den Rijn/Brussel, 1967), 137-155
- Riste, Olav, *The Neutral Ally. Norway's Relations with Belligerent Powers in the First World War* (Oslo, 1965)
- Ritter, Gerhard, *Der Schlieffenplan: Kritik eines Mythos* (München, 1956).
- Ritter Jr., P.H., *De donkere poort. Een boek, behelzende tal van Persoonlijke Herinneringen*

- van vooraanstaande Mannen, Stemningsbeelden, Indrukken, Beschouwingen, Belangrijke en Onbelangrijke Gebeurtenissen, Verhalen en Anecdoten over Nederland in de jaren 1914-1918, deel I en II (Den Haag, 1931)
- Roerkohl, Anne, *Hungerblockade und Heimatfront. Die kommunale Lebensmittelversorgung in Westfalen während des Ersten Weltkrieges* (Stuttgart, 1991).
- Romein, Jan, *Op het breukvlak van twee eeuwen*, deel 1 (Leiden [etc.], 1967)
- Roodt, E. de, *Oorlogsgasten. Vluchtelingen en krijgsgevangenen in Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Zaltbommel, 2000)
- Roon, G. van, 'Colijn en Duitsland, 1909-1944' in: J. de Bruin en H.J. Langeveld (red.), *Colijn. Bouwstenen voor een biografie* (Kampen, 1994), 285-329
- Rooy, Piet de, 'M.W.F. Treub (1858-1931)' in: G.A. van der List en P.G.C. van Schie (red.), *Van Thorbecke tot Telders. Hoofdpersonen uit de geschiedenis van het Nederlandse liberalisme vóór 1940* (Assen/Maastricht, 1993), 77-86
- Rooy, Piet de, *Republiek van rivaliteiten: Nederland sinds 1813* (Amsterdam, 2005)
- Rosen, Friedrich, *Aus einem diplomatischen Wanderleben*, deel III-IV (Wiesbaden, 1959)
- Rowaan, Ries, *Im Schatten der Großen Politik. Deutsch-Niederländische Beziehungen zur Zeit der Weimarer Republik 1918-1933* (Münster, 2006)
- Ru, Hendrik Jan de, *Staatsbedrijven en staatsdeelnemingen: juridische aspecten en de gevolgen daarvan voor het economisch beleid* (Nijmegen, 1981)
- S.B., 'F.E. Posthuma', *Eigen Haard* vol. 40 (1914), 877-879
- Safford, Jeffrey J., *Wilsonian Maritime Diplomacy, 1913-1921* (New Brunswick/New Jersey, 1978)
- Salter, J.A., *Allied Shipping Control. An experiment in international administration* (Oxford 1921)
- Sandberg, C.G.S., *Indië verloren, ramspoed geboren* (Den Haag, 1914)
- Sanders, Diana Faye, *The Netherlands in British Strategic Planning, August 1914-November 1918* (Proefschrift University of London 1975)
- Sanders, M.L., 'Wellington House and British Propaganda During the First World War', *The Historical Journal* vol. 18 (1975), 119-146
- Schaepdrijver, Sophie De, *De Groote Oorlog. Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Amsterdam/Antwerpen, 1997)
- Schie, Patrick van, *Vrijheidsstreven in verdrukking: liberale partijpolitiek in Nederland 1901-1940* (Amsterdam, 2005)
- Schijf, Huibert, *Netwerken van een financieel-economische elite. Personele verbindingen in het Nederlandse bedrijfsleven aan het eind van de negentiende eeuw* (Proefschrift Universiteit van Amsterdam, 1993)
- Schmidt, Heide-Irene, 'Wirtschaftliche Kriegsziele Englands und interalliierte Kooperation. Die Pariser Wirtschaftskonferenz 1916', *Militärgeschichtliche Mitteilungen* vol. 1 (1981), 37-54
- Schmidt, Heide-Irene, 'The Debate on Economic Reconstruction' in: Hartmut Berghoff en Robert von Friedeburg (red.), *Change and Inertia, Britain under the Impact of the Great War* (Berlijn, 1998), 37-66
- Schoepp, F., *De wisselkoersen. Beknopte uiteenzetting van de betekenis der wisselkoersen en van haar verloop tijdens den oorlog* (Groningen, 1916).
- Schol, Aad, *Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij* (Alkmaar, 1998)
- Schot, Johan en Arie Rip, 'Techniek en de geschiedenis van Nederland in de Twintigste eeuw' in: Johan Schot e.a. (red.), *Techniek in Nederland in de Twintigste Eeuw*, deel VII, (Zutphen, 2003), 15-39
- Schreuder, B., 'De ondergang van de "Tubantia"' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 107-143
- Schröder, Joachim, *Die U-Boote des Kaisers. Die Geschichte des deutschen U-Boot-Krieges gegen Großbritannien im Ersten Weltkrieg* (Bonn, 2003)
- Schrover, Maria, *Het vette, het zoete en het wederzijds profijt: arbeidsverhoudingen in de margarine-industrie en in de cacao- en chocolade-industrie in Nederland 1870-1960* (Hilversum, 1991)
- Schuursma, Rolf, 'De beste van het interbellum. Hendrik Adriaan van Karnebeek (1918-1927)' in: Bert Zeeman, Bert van der Zwan en Duco Hellema (red.), *De Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken in de twintigste eeuw* (Den Haag, 1999), 82-97

- Schuursma, Rolf, *Jaren van opgang. Nederland 1900-1930* (Amsterdam, 2000)
- Scott, John, 'Networks of Corporate Power: A Comparative Assessment', *Annual Review of Sociology* vol. 17 (1991), 181-203
- Semmel, Bernard, *Liberalism & Naval Strategy. Ideology, Interest and Sea Power during the Pax Britannica* (Boston, 1986)
- Siney, Marion C., *The Allied Blockade of Germany 1914-1916* (Ann Arbor, 1957)
- Siney, Marion C., 'British Negotiations with American Meat Packers, 1915-1917: A Study of Belligerent Trade Controls', *The Journal of Modern History* vol. 23 no. 4 (1951), 343-353
- Siney, Marion C., 'British Official Histories of the Blockade of the Central Powers during the First World War', *The American Historical Review* vol. 68 no. 2 (1963), 392-401
- Skalweit, August, *Die deutsche Kriegsernährungswirtschaft* (Stuttgart [etc.], 1927)
- Sluyterman, Keetie E., *Kerende kansen. Het Nederlandse bedrijfsleven in de twintigste eeuw* (Amsterdam, 2003)
- Sluyterman, Keetie E., 'Dutch business during the First World War and its aftermath' in: Carl-Johan Gadd, Staffan Granér en Sverker Jonsson (red.), *Markets and Embeddedness. Essays in honour of Ulf Olsson* (Göteborg, 2004), 241-263
- Smeets, A. et al., *90 jaren zinkwitindustrie in Nederland, 1870-1960* (Eijsden, 1961)
- Smidt, Harm Anton, 'De regulering van de Nederlandse export van landbouwproducten naar Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog', *Economisch en Sociaal-historisch Jaarboek* vol. 54 (1991), 102-133
- Smidt, Harm Anton, *De regulering van de Nederlandse uitvoer naar Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Groningen, 1990)
- Smidt, Harm Anton, 'De bestrijding van de smokkelhandel door het leger tijdens de Eerste Wereldoorlog', *Mededelingen van de Sectie Militaire Geschiedenis* vol. 15 (1993), 43-72
- Smidt, Harm Anton, 'Dutch and Danish Agricultural Exports during the First World War', *The Scandinavian Economic History Review* vol. 44 no. 2 (1996), 140-160
- Smit, C., 'De staat en de N.O.T.' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 80-98
- Smit, C., 'Dr. Charlotte A. van Manen, De Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij. Een verlate boekbespreking' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 99-106
- Smit, C., 'Leidende personen in Nederland' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 27-41
- Smit, C., 'Nederland en de V.S. van Amerika' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 107-124
- Smit, C., *Nederland in de Eerste Wereldoorlog (1888-1919). Eerste deel: Het voorspel (1899-1914)* (Groningen, 1971)
- Smit, C., *Nederland in de Eerste Wereldoorlog (1888-1919). Tweede deel: 1914-1917* (Groningen, 1972)
- Smit, C., *Nederland in de Eerste Wereldoorlog (1888-1919). Derde deel: 1917-1919* (Groningen, 1973)
- Smit, C., 'Vertegenwoordigers der belligerenten in Nederland' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 59-79
- Smit, C., 'Waarom bleef Nederland buiten de eerste wereldoorlog?' in: C. Smit (red.), *Tien studiën betreffende Nederland in de Eerste Wereldoorlog* (Groningen, 1975), 15-26
- Smith, Daniel M., 'Robert Lansing and the Formation of American Neutrality Policies, 1914-1915', *The Mississippi Valley Historical Review* vol. 43 no. 1 (1956), 59-81
- Smith, J. R., *Influence of the Great War upon Shipping* (New York, 1919)
- Smith, Richard A., *Britain and the Strategy of the Economic Weapon in the War Against Germany, 1914-1918* (Proefschrift University of Newcastle upon Tyne, 2000).
- Smits, Frans en Bas de Jong, 'De ware liberaal, en de illusionist van de maakbare samenleving. Kamerleden kiezen de beste en de slechtste minister-president van de twintigste eeuw', *Historisch Nieuwsblad* vol. 11 no. 2 (2002), 42-47
- Smits, J.P., *Economische groei en structuurveranderingen in de Nederlandse dienstensector, 1850-1913. De bijdrage van handel en transport aan het proces van 'moderne economische groei* (Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam, 1995)

- Soer, Peter, *Economische politiek: de Nederlandse distributie van aardappelen tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Doctoraalscriptie Erasmus Universiteit Rotterdam, 1991)
- Soutou, Georges-Henri, *L'or et le sang. Les buts de guerre économiques de la Première Guerre mondiale* (Parijs, 1989)
- Steffen, Dirk, 'The Holtzendorff Memorandum of 22 December 1916 and Germany's Declaration of Unrestricted U-boat Warfare', *Journal of Military History* vol. 68 (2004), 215-224
- Stevenson, David, 1914-1918. The history of the First World War (Londen [etc.], 2004).
- Stinchcombe, A., 'Weak structural data: Review of Mizruchi and Schwartz', *Contemporary Sociology* vol. 19 (1990), 380-382
- Stockton, Charles H., 'The Declaration of Paris', *The American Journal of International Law* vol. 14 no. 3 (1920), 356-368
- Strachan, Hew, *Financing the First World War* (Oxford [etc.], 2004)
- Strachan, Hew, 'War and Society in the 1920s and 1930s' in: Roger Chickering en Stig Förster (red.), *The Shadows of Total War. Europe, East Asia, and the United States, 1919-1939* (Cambridge, 2003), 35-54
- Tames, Ismee, *Oorlog voor onze gedachten. Oorlog, neutraliteit en identiteit in het Nederlandse publieke debat 1914-1918* (Hilversum, 2006)
- Taselaar, Arjen, *De Nederlandse koloniale lobby: ondernemers en de Indische politiek, 1914-1940* (Leiden, 1998)
- Tönnies, Ferdinand, *Die niederländische Uebersee-Trust-Gesellschaft (Niederländische Overzee Trust Maatschappij)* (Jena, 1916)
- Townley, Susan, *'Indiscretions' of Lady Susan* (Londen, 1922)
- Treub, M.W.F., 'De economische toestand van Nederland gedurende den oorlog' in: H. Brugmans (red.), *Nederland in den Oorlogstijd. De geschiedenis van Nederland en van Nederlandsch-Indië voor tijdens den oorlog van 1914 tot 1919, voor zoover zij met dien oorlog verband houdt* (Amsterdam, 1920), 134-190
- Treub, M.W.F., *Herinneringen en Overpeinzingen* (Haarlem, 1931)
- Treub, M.W.F., *Oorlogstijd. Herinneringen en indrukken* (Haarlem, 1917)
- Trienekens, G.M.T., *Tussen ons volk en de honger. De voedselvoorziening 1940-1945* (Utrecht, 1985)
- Tuyll van Serooskerken, Hubert P. van, 'The Dutch Mobilization of 1914: Reading the "Enemy"'s Intentions', *The Journal of Military History* vol. 64 no. 3 (2000), 711-737
- Tuyll van Serooskerken, Hubert P. van, *The Netherlands and World War I. Espionage, Diplomacy and Survival* (Leiden, 2001)
- V.S, 'Economische Entente', *De Economist* vol. 65 no. 1 (1916), 456-460
- Vandenbosch, Amry, *Dutch Foreign Policy since 1815. A study in small power politics* (Den Haag, 1959)
- Vandenbosch, Amry, *The Neutrality of the Netherlands during the World War* (Grand Rapids, 1927)
- Vermeulen, N.J., 'De thuisreis van de "Grotius" bij het uitbreken van den oorlog' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930) 69-72
- Verrijn Stuart, C.A. 'De besluiten der Parijsche Economische Conferentie', *De Economist* vol. 65 no. 1 (1916), 629-635
- Versteegh, J., 'Reizen van de "Prins der Nederlanden" op Indië, augustus 1914 tot einde maart 1915' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 58-72
- Veuger, W.E., *De Nederlands-Indische scheepvaartverbindingen tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Doctoraalscriptie Universiteit Leiden, 1995)
- Vincent, C. Paul, *The Politics of Hunger. The Allied Blockade of Germany 1915-1919* (Ohio, 1985)
- Visser, J.E., 'De "Katwijk" getorpedeerd, 14 april 1915' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 91-94
- Visser, T., 'De "Zaanstroom" van de Hollandsche Stoomboot Maatschappij, naar Zeebrugge opgebracht, 17 maart 1915' in: J.H. Hoogendijk en J.F.L. de Balbian Verster (red.), *De Nederlandsche Koopvaardij in den Oorlogstijd (1914-1918)* (Amsterdam, 1930), 87-90

- Vissering, G en J. Westerman Holsteijn, 'The Effect of the War upon Banking and Currency' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel IV (New Haven/London/Oxford, 1928), 5-101
- Vissering, G. *Joost van Vollenhoven in memoriam. Geboren: 13 December 1866, directeur Nederlandsche Bank: 1 Juli 1916, overleden: 26 November 1923* (Amsterdam, 1923)
- Vogt, Gos. de, 'Inleiding' in: W.A.T. de Meester (red.), *Gedenkboek van den Europeeschen Oorlog in 1914*, deel I (Leiden, 1914), 1-22
- Volkmaars, As., 'In-, uit- en doorvoer in oorlogstijd' in: J. van den Poel et al. (red.), *Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Vereeniging van Inspecteurs der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen* (Amsterdam, 1935), 87-96
- Vollenhoven, Joost van, *Rapport over de werving, emigratie en immigratie van arbeiders en de kolonisatie in Oost-Indië en Suriname* (Den Haag, 1913)
- Voogd, A., 'De Brusselsche suikerconventie', *De Economist* vol. 61 no. 2 (1912), 683-686
- Voogd, A., 'Handelskroniek', *De Economist* vol. 64 no. 2 (1915), 837-844
- Voogd, A., 'Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij', *De Economist* vol. 65 no. 1 (1916), 788-794
- Vossen, Koen, *Vrij vissen in het Vondelpark. Kleine politieke partijen in Nederland 1918-1940* (Amsterdam, 2003)
- Voyer, Laurence M., *Victory must be ours. Germany in the Great War, 1914-1918* (New York, 1995)
- Vries, C.W. de, 'Nederland 1914-1918' in: W.J. van Welderen Rengers (red.), *Schets eener parlementaire geschiedenis van Nederland*, deel IV (Den Haag, 1955), 1-260
- Vries, Joh. de, *Amsterdam-Rotterdam: rivaliteit in economisch-historisch perspectief* (Bussum, 1965)
- Vries, Joh. de, 'De Generale Thesaurie in de Twintigste Eeuw' in: J. Th. de Smidt et al. (red.), *Van Tresorier tot Thesaurier-Generaal. Zes eeuwen financieel beleid in handen van een hoge Nederlandse ambtsdrager* (Hilversum, 1996), 317-454
- Vries, Joh. de, *De Nederlandsche Bank van 1914 tot 1948. Deel 1: Visserings tijdvak 1914-1931, Geschiedenis van de Nederlandsche Bank* (Amsterdam, 1989)
- Vries, Joh. de, *Een eeuw vol effecten. Historische schets van de Vereniging voor de Effectenhandel en de Amsterdamse Effectenbeurs, 1876-1976* (Amsterdam, 1976)
- Vries, Joh. de, 'Het economische leven in Nederland 1918-1940' in: J.A. de Jonge (red.), *Geschiedenis van het moderne Nederland. Politieke, economische en sociale ontwikkelingen* (Houten, 1988), 360-397
- Vries, Joh. de, *Hoogovens IJmuiden 1918-1968. Ontstaan en groei van een basisindustrie* (IJmuiden, 1968)
- Vries, Joh. de, 'Samuel Pieter van Eeghen, Toewan Amsterdam' in: Herman Beliën, Martin Bossebroek en Gert Jan van Setten (red.), *In de vaart der volken. Nederlanders rond 1900* (Amsterdam, 1998), 117-126
- Vries, Joh. de, 'Schipperen om te leven. De problemen van de Nederlandse handel tot eind 1917' in: R.L. Schuurmsma et al. (red.), *14-18. De Eerste Wereldoorlog*, deel IV (Amsterdam, 1975-1976), 755-761
- Vries, Joh. de, 'Wegbereiders van het moderne bedrijfsleven in Nederland 1980-1940' in: *Jaarboek voor de geschiedenis van bedrijf en techniek* vol. 8 (1991), 122-135
- Vuurde, Rob van, 'Laveren en schipperen achter een façade van legalisme. John Loudon (1913-1919)' in: Bert Zeeman, Bert van der Zwan en Duco Hellema (red.), *De Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken in de twintigste eeuw* (Den Haag, 1999), 68-81
- Waarden, F. van, 'Regulering en belangenorganisatie van ondernemers' in: F.L. van Holthoon (red.), *De Nederlandse samenleving sinds 1815* (Assen/Maastricht, 1985), 227-260
- Wagenaar, M., 'Amsterdam as a Financial Centre, 1876-1914' in: H.A. Dideriks en D. Reeder (red.), *Cities of Finance* (Amsterdam [etc.], 1991), 265-278
- Waibel, Leo, 'The Political Significance of Tropical Vegetable Fats for the Industrial Countries of Europe', *Annals of the Association of American Geographers* vol. 33 no. 2 (1943), 118-128
- Wainwright, David, *Henderson. A history of the life of Alexander Henderson, first Lord Faringdon, and of Henderson Administration* (Londen, 1985)

- Watson, Charles Albert, *Britain's Dutch policy, 1914-1918: The view from the British Archives* (Proefschrift Boston University Graduate School, 1969)
- Wels, C.B., 'Van Karnebeeks breuk met de traditie' in: W.W. Mijnhardt en J.C. Boogman (red.), *Figuren en Figuraties. Acht opstellen aangeboden aan J.C. Boogman* (Groningen, 1979), 193-221
- Wennekes, Wim, *De Aartsvaders. Grondleggers van het Nederlandse bedrijfsleven* (Amsterdam/Antwerpen, 1993)
- Wentholt, A.D., *Brug over den oceaan. Een eeuw geschiedenis van de Holland Amerika Lijn* (Rotterdam/Den Haag, 1973)
- Westerman, W.M., *De concentratie in het bankwezen. Een bijdrage tot de kennis der economische ontwikkeling van onzen tijd* (Den Haag, 1920)
- Wibaut, F.M., *De nieuwste ontwikkeling van het kapitalisme* (Amsterdam, 1913)
- Wiersma, Geertje, 'Oorlog op de beurs. Nederlands beurspubliek 1914-1918' in: H.W. van den Doel en G. van Boom (red.), *In het verleden behaalde resultaten. Bijdragen tot de Nederlandse beleggingsgeschiedenis* (Amsterdam, 2002), 177-194
- Wijffjes, Huub, *Journalistiek in Nederland 1850-2000. Beroep, cultuur en organisatie* (Amsterdam, 2004)
- Wijndelts, J.W., *Het geslacht Op ten Noort* (Groningen, 1913)
- Wijtvliet, C.A.M., 'Reactie van de Amsterdamse Bank op de expansie van de Robaver', *Bank- en effectenbedrijf* vol. 36. no. 9 (1987), 298
- Wijtvliet, C.A.M., *De overgang van Commanditaire naar Naamloze Vennootschap bij de Twentsche Bankvereniging. In de ban van B.W. Blijdenstein, 1861-1917* (Amsterdam, 1988)
- Winter, Jay en Antoine Prost, *The Great War in History. Debates and controversies, 1914 to the Present* (Cambridge, 2005)
- Wintle, Michael, *An Economic and Social History of the Netherlands 1800-1920. Demographic, Economic and Social Transition* (Cambridge, 2001)
- Wubs, Ben, *International Business and National War Interests. Unilever between Reich and Empire, 1939-1945* (London, 2008)
- IJsselmuiden, P.G. van, *Binnenlandse Zaken en het ontstaan van de moderne bureaucratie in Nederland, 1813-1940* (Kampen, 1988)
- Zaalberg, C.J.P., 'The Manufacturing Industry' in: H.B. Greven (red.), *The Netherlands and the World War. Studies in the War History of a Neutral*, deel II, (New Haven [etc.], 1928), 5-111
- Zanden, J.L. van, *The economic history of the Netherlands 1914-1995. A small open economy in the 'long' twentieth century* (London/New York, 1998)
- Zanden, J.L. van en A. van Riel, *Nederland 1780-1913. Staat, instituties en economische ontwikkelingen* (Amsterdam, 2000)
- Zanden, J.L. van en J.Th. Lindblad, 'De buitenlandse handel van Nederland, 1872-1913', *Economisch- en sociaal-historisch jaarboek* vol. 52 (1989), 231-269
- Zanden, J.L. van en R. Griffiths, *Economische geschiedenis van Nederland in de 20e eeuw* (Utrecht, 1989)
- Zechlin, Egmont, 'Deutschland zwischen Kabinettskrieg und Wirtschaftskrieg: Politik und Kriegsführung in den ersten Monaten des Weltkrieges 1914', *Historische Zeitschrift* vol. 199 (1964), 347-458
- Zijlman, Marjan, 'Hintzen, George Herman' in: Mathijs Dicke et al. (red.), *Rotterdamse Ondernemers 1850-1950* (Rotterdam, 2003), 98-101
- Zwaag, J.S. van der, *Verloren tropische zaken: de opkomst en ondergang van de Nederlandse handel- & cultuurmaatschappijen in het voormalige Nederlands-Indië* (Meppel, 1991)